

[Ole Vig Jensen]

hvor der jo er en ret til statstilskud. Derfor må vi sige, at det i forslaget er helt uafklaret, hvordan de økonomiske forhold på sådanne friuniversiteter vil blive, og hvordan de i øvrigt skal kunne fungere sammen med de øvrige uddannelsesinstitutioner, hvis man ser især på de økonomiske vilkår.

Derfor ser vi gerne, at Kristeligt Folkeparti oplyser os nærmere om, hvorledes man har forestillet sig f.eks. tilskudsprocenterne skal være, hvordan egenbetalingen skal være for studenterne, og også prøver at afklare de problemer, der rejser sig, hvis man pludselig giver den frihed til, at man faktisk på et hvilket som helst område kan oprette uddannelsespladser med formål, der er begrænsede på andre uddannelsesinstitutioner, som kan sammenlignes med friuniversiteterne.

Men selve tanken om at skabe større frihed på området deler vi, og man kunne måske sige, at dette forslag kunne bidrage til – sammen med de overvejelser, man har om en ny styrelseslov – at frigøre institutionerne på dette felt for de ret snærende bånd, som de har været udsat for igennem ganske mange år.

Lysholm Christensen (KRF):

Vi har fra Kristeligt Folkepartis side ønsket at få en principiell debat om frie fakulteter. Nu har vi brugt betegnelsen »universiteter«, men vi har i øvrigt ikke tænkt os, at det var institutioner, som skulle omfatte alle fagområder. Det kunne udmærket være enkeltfakulteter, der kan oprettes efter en sådan lov.

Jeg er tit under samtale med specielt norske venner blevet stillet det spørgsmål: Hvorfor stopper skolefriheden ved gymnasiet i skolefrihedens land, Danmark? Hvorfor går man ikke længere op i niveau, når det gælder frie institutioner? Det kender man jo til bl.a. i Norge

Jeg er glad for, at vi i dag har fået en god debat om forslaget, og jeg vil lige knytte nogle principielle overvejelser til spørgsmålet om disse frie fakulteter.

Universiteter opstod i sin tid som frie sammenslutninger af mennesker eller fællesskaber, som søgte at vinde nye kundskaber og erkendelse. De havde alle den tredobbelte opgave – vægten kan ligge lidt forskelligt – for det første at drive forskning med sigte på at erhverve ny erkendelse, for det andet at undervise og for det tredje at stille faglig ekspertise til rådighed

for samfundet. Det gælder også frie universiteter eller institutioner, som vi kender dem i USA, i England, Holland, Norge og andre lande.

Det grundlæggende princip for universiteters virke gennem historien kan samles i to punkter, som tidligere akademilektor Thoralf Tveiten gør rede for i sin bog »Akademisk frihed«, udgivet i Norge i 1982. Han siger for det første: »Det er en frihed til at forske.« Og for det andet: »En frihed til at meddele kundskaber og erkende disse til andre.« Det er for så vidt de eneste kriterier, man kan stille op, når vi taler om de frie fakulteter: frihed til at forske, frihed til at meddele kundskaber på et niveau, som svarer til de offentlige institutioners. Denne frihed må gælde for alle personer i et givet samfund.

Men så kan det jo ske, at man kommer i konflikt med hinanden som forsker eller underviser på en institution, hvor man underviser og forsker på et højere niveau, og derfor må det være rimeligt, at der er en frihed til at oprette sin egen institution og drive det på det grundlag, man finder rigtigt.

Det er vigtigt for mig at fastslå, at videnskab jo ikke er forudsætningsløs. Der er altid et udgangspunkt mere eller mindre veldefineret, når man forsker og underviser. Det er i hvert fald blåøjet og unuanceret at sige, at videnskab altid er forudsætningsløs. Det er den ikke.

Man kan altså summere op og sige, at det spørgsmål, vi her har til debat, er et spørgsmål om en grundlæggende ret til for det enkelte menneske at vælge den undervisning, man gerne vil have. Det er i øvrigt en menneskeret fra menneskerettighedskonventionen, at man har ret til selv at vælge sin uddannelse. Det er også en grundlæggende ret til at undervise, altså til at være lærer. Det er i øvrigt også udtrykt i International Konvention om Økonomiske og Sociale og Kulturelle Rettigheder.

Det fører videre til begrebet akademisk frihed, den enkeltes og forskerens ret til at være beskyttet mod et pres, som kan hindre ham i at søge sandheden og undervise i overensstemmelse med sin samvittighed.

Disse rettigheder fører naturligt til en ret til at oprette og drive institutioner, under forudsætning af at det faglige og videnskabelige niveau er i orden. Ingen kan naturligvis tvinges til at undervise eller lade sig undervise ved en